

Produktansvar og produktansvarsforsikring.

Af Niels Borum, advokat (L), LL.M, Lexsos Advokater, Odense

Denne artikel har til formål at redegøre for begrebet produktansvar samt for hvad det er man forsikrer sig imod ved at tegne en produktansvarsforsikring.

Hvis man som sælger leverer et produkt, der ikke er som forventet eller som aftalt, giver det køberen nogle misligholdelsesbeføjelser, der fremgår af købeloven, eller som er aftalt mellem parterne. Køberens beføjelser skal sikre køberen, at det købte produkt er som forventet, eller at han på anden måde opnår en acceptabel løsning. Beføjelserne afhænger af det konkrete forhold men kan være krav på omlevering, udbedring, erstatning eller at handlen hæves. Sælgeren er altså ansvarlig hvis ikke det leverede produkt er som forventet/aftalt.

Hvis det leverede produkt ikke blot er som forventet, men hvis produktet har en defekt, der fører til, at produktet volder skade på køberens eller tredjemands ting eller person, kan producenten yderligere være ansvarlig for den skade. Producenten er ansvarlig for det produkt der sælges, og dermed som udgangspunkt også ansvarlig for skader som produktet forvolder. Dette er producentens produktansvar. Produktansvaret kan gøres gældende af køberen mod producenten eller mod senere led i omsætningsrækken, hvis produktet sælges videre af erhvervsdrivende (samlet kaldet producenten). Det senere led i omsætningsrækken vil i sidste ende kunne rette kravet mod den oprindelige producent.

Reguleringen af produktansvaret er en anelse kompliceret, da en del af ansvaret er begrundet i retspraksis, og da en del af ansvaret fremgår af Produktansvarsloven. Produktansvarsloven er yderligere delvis reguleret af et EU-direktiv. Denne gennemgang vil derfor være en overordnet gennemgang der kun angår produktansvar for tingsskade på erhvervsting.

Producenten er ansvarlig, hvis det leverede produkt har været defekt eller farligt, og hvis defekten/faren har ført til, at produktet har forårsaget skade på en ting hos køberen. Et produkt er defekt, hvis det ikke frembyder den sikkerhed, som med rette kan forventes. Det kan dels være en defekt hvis et produkt har en egenskab, som det ikke med rette forventedes at have og dels hvis produktet ikke har en egenskab, som det med rette måtte forventes at have. Det skal være defekten, der er årsagen til skaden.

Det er en forudsætning for producentens ansvar, at defekten/faren ved produktet skyldes en fejl eller forsømmelse fra producenten. Den udviste fejl skal have forøget risikoen for den konkret skete skade, og den indtrådte skade må ikke være atypisk.

Som eksempel kan nævnes det tilfælde, hvor en producent af planter har leveret planter til en grossist, og de leverede planter var angrebet med fluer. Planterne er altså ikke som forventet, og køberen kan derfor gøre brug af de beføjelser han har i den forbindelse. Hvis fluerne angriber de øvrige planter hos køberen, er der sket en skade på disse. Det må herefter undersøges, om ovennævnte betingelser for at pålægge producenten et produktansvar er opfyldt. De leverede planter var angrebet med fluer, og de havde således en egenskab, som de ikke skulle have haft. Planterne var derfor defekte, og der er direkte sammenhæng mellem den defekt og skaden på planterne hos grossisten. Det forhold at planterne var angrebet af fluer havde selvsagt forøget risikoen for at de andre planter hos grossisten blev angrebet, og skaden er derfor heller ikke atypisk. Spørgsmålet er herefter, om producenten har begået en fejl eller forsømmelse. Hvis det er tilfældet er der et produktansvar, hvis ikke er producenten ikke ansvarlig for skaden på køberens planter. Det vil være en konkret vurdering, om der er begået fejl eller forsømmelser.

I ovennævnte vurdering vil eksempelvis indgå om producenten kunne eller burde have opdaget fluerne inden levering til producenten. Hvis Plantedirektoratet har foretaget en partikontrol før afsendelse fra producenten, og ikke opdaget fluerne er der en formodning for, at producenten så heller ikke havde mulighed for at opdage fluerne og producenten har derfor ikke begået en fejl eller forsømmelse. Ved tvister om, hvorvidt der er begået en fejl eller forsømmelse fra producentens side, er det i sidste ende domstolene der må afgøre dette.

Som for så mange andre forhold kan man også tegne en forsikring, der dækker hvis man pådrager sig et produktansvar – en såkaldt produktansvarsforsikring. Som det fremgår af ovenstående, foreligger der ikke et produktansvar, blot fordi producentens produkt har forvoldt skade på en ting hos købere. Alle de ovennævnte betingelser skal være opfyldt, for at producenten har pådraget sig et produktansvar. Produktansvarsforsikringen dækker kun, hvis producenten har pådraget sig et produktansvar. Lidt populært kan man sige, at man tegner forsikringen for at beskytte sig selv mod det ansvar, som man kan risikere at blive idømt ved en domstol. Er der ikke noget ansvar, vil man heller ikke kunne forvente at blive dømt.

Forsikringsselskaberne fastsætter forsikringspræmien ud fra risikoen for at forsikringskunden pådrager sig et produktansvar – altså ud fra risikoen for at alle ovennævnte betingelser for at pådrage sig et ansvar er opfyldt. Forsikringstageren kan derfor ikke blot aftale med skadelidte, at han har pådraget sig et produktansvar ved at hans produkt har forvoldt skade på en ting hos køberen, uanset

hvor fristende det måtte være. Hvis det var tilfældet, skulle forsikrings-selskabet fastsætte forsikringspræmien alene ud risikoen for at forsikringskundens produkter ville forvolde skade på køberens ting. Risikoen for at skulle udbetale erstatning ville derfor være langt højere og tilsvarende ville forsikringspræmien også være langt højere. Det ville i så fald ikke være tale om en produktansvarsforsikring, men i stedet en slags all-risk forsikring. Ved en produktansvarsforsikring er det altså i første omgang forsikrings-selskabet og i sidste ende domstolene, der afgør, om den forsikringsdækkede producent har pådraget sig et produktansvar – ikke forsikringstageren.

Produktansvaret vedrørende skader på erhvervsting kan fraviges eller begrænses ved aftale. En sådan aftale vil dog kun være gyldig mellem de parter, der har indgået aftalen. Et eksempel på en sådan aftale kan være sælgerens salgs- og leveringsbetingelser, hvori kan være angivet, at ansvaret er begrænset til et bestemt beløb, evt. varens værdi. Hvis man anser salgs- og leveringsbetingelser som vedtaget mellem parterne vil bestemmelserne heri som udgangspunkt være gyldige. Er vilkårene åbenbart urimelige eller i strid med redelig handle-måde vil domstolene dog kunne tilsidesætte en sådan aftale, men i erhvervsforhold skal der ganske meget til, før det er tilfældet.

Produktansvaret dækker køberens fulde tab. Produktansvaret kan dog begrænses som anført ovenfor, så det f.eks. ikke dækker indirekte tab, såsom driftstab, tidstab og avancetab og dermed kun dækker det direkte tab, altså udgiften til at reparere eller genkøbe de af køberens ting, der er blevet skadet. Ikke sjældent ses det, at ansvaret er helt begrænset til varens værdi, som ofte er en beskedent størrelse i forhold til tabet i øvrigt. I plantebranchen ses sådanne vilkår ganske ofte i salgs- og leveringsbetingelserne.

I det omfang der er ovennævnte bestemmelser om tabsbegrænsning, og de anses for vedtaget, så vil dette således også virke som et værn for sælger, forstået på den måde, at selv hvis betingelserne for produktansvar er til stede, så vil tabet under alle omstændigheder skulle begrænses i henhold til bestemmelserne. Også i et sådant tilfælde vil produktansvarsforsikringen ikke dække mere end sælgeren ville kunne risikere at blive dømt til at betale, og er det for eksempel varens værdi, så vil det være det beløb, som forsikringen i det konkrete tilfælde vil dække.

Så en produktansvarsforsikring er (desværre) ikke for sælgeren af en vare en garanti for at køberen får dækket sit tab som følge af produktansvaret, da det også kræver at sælgeren har udvist fejl og forsømmelser, og at sælgeren ikke i aftalen med køber har begrænset sit ansvar som ovenfor anført.